

SAMEN OPLEIDEN: WERKVELD EN HOGESCHOOL WETEN ELKAAR GOED TE VINDEN

Al jaren werkt Hogeschool KPZ samen met het onderwijsveld om studenten en startende leraren gezamenlijk goed op te leiden. Sinds mei 2023 zijn 24 besturen gegroepeerd in vier grote partnerschappen. De vier partnerschappen hebben de landelijke kwaliteitseisen voor het samen opleiden en professionaliseren gezamenlijk uitgewerkt in visie en beleid. Daarmee wordt de kwaliteit van opleiden, begeleiden, beoordelen en professionaliseren vormgegeven en geborgd. Op steeds meer fronten wordt zichtbaar hoe werkveld en onderwijsinstelling intensief samenwerken. In dit artikel een terugblik op hoe die samenwerking is gegroeid en welke interessante ontwikkelingen er nu plaatsvinden.

In 2006 ging Hogeschool KPZ met één van de schoolbesturen in Zwolle (Catent) de samenwerking aan om een infrastructuur op te bouwen, die het opleiden van studenten in de praktijk (nog) beter zou maken en de overstap naar het leraarschap na diplomering zou versoepelen. Bijvangst: het behoud van goed personeel, want ook toen al werden de tekorten gevoeld en voorzien. Zo ontstonden de eerste opleidingsscholen. Destijds heette dat nog Opleiden in de School (OIS). In 2009 waren er drie partnerschappen OIS, waarin acht besturen waren vertegenwoordigd.

In deze opleidingsscholen werd een stevige begeleidingsstructuur ingericht om studenten niet alleen individueel goed te begeleiden, maar ook in leerteams. De leerteams richtten zich op een ontwikkelingsvraag die zowel voor de studenten als voor de school interessant, relevant en leerzaam was en de schoolopleider begeleidde zowel het groepsproces als de inhoudelijke verbinding met de schoolontwikkelingsvraag.

VAN OIS NAAR SO&P

Niet alle stagescholen waren destijds opleidingsscholen. Gestimuleerd door het ministerie van OCW, werd de samenwerking van het werkveld met Hogeschool KPZ in 2014 versterkt door de subsidie 'Versterking Samenwerking Lerarenopleidingen en Scholen'.

Daarmee breidde het aantal besturen uit waarmee Hogeschool KPZ kon samenwerken. In 2019 ontstond een nieuw, vierde, samenwerkingsverband, dat in mei 2023 de status van erkend partnerschap verwierf.

Ondersteund door initiatieven vanuit het ministerie van OCW en het Platform Samen Opleiden en Professionaliseren, groeide Opleiden In de School uiteindelijk door naar Samen Opleiden en Professionaliseren (SO&P). Dat maakt duidelijk dat er een gezamenlijke verantwoordelijkheid is voor het opleiden, begeleiden en beoordelen van aankomende leraren en het professionaliseren van zittende leraren. Sinds 2018 wordt dan ook de nieuwe terminologie gebruikt. Zo zijn er nu schoolopleiders en instituutopleiders in plaats van opleiders in de school en rayondocenten. En we spreken van partnerschappen in plaats van Opleidingsscholen (met hoofdletter).

Door de uitspraak in het voorjaar van 2019 van het ministerie van OCW dat SO&P in 2030 de norm moet zijn van het opleiden van toekomstige leraren, kwam de uitbreiding van de partnerschappen met nieuwe besturen in een stroomversnelling. De afgelopen jaren bereidde een fors aantal besturen, die van oudsher al vaste partner waren in het bieden van praktijkplaatsen aan studenten, zich voor om zich aan te sluiten bij een van de bestaande partnerschappen. Zij hebben professionals geschoold in het opleiden en begeleiden van studenten, draagvlak gecreëerd binnen teams en de infrastructuur voor de vormgeving van het SO&P in de opleidingsscholen en besturen ingericht.

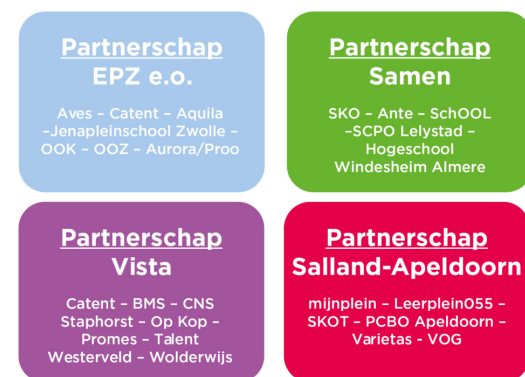
In mei 2023 werden de handtekeningen gezet onder de nieuwe samenwerkingsovereenkomsten van de vier partnerschappen waarin 24 schoolbesturen vertegenwoordigd zijn en waar binnen Partnerschap EPZ e.o. ook Hogeschool Windesheim partner is. Hiermee is de ambitie van het Ministerie van OCW, de lerarenopleidingen (VH, UNL) en de drie sectorraden om toe te werken naar 100% samen opleiden, voor Hogeschool KPZ gerealiseerd.

VAN ACADEMISCHE OPLEIDINGSSCHOOL NAAR ONDERZOEKSSCHOOL

Sinds 2009 was een aantal scholen academische opleidingsschool: dat waren opleidingsscholen met een 'kop erop' op het gebied van het doen van onderzoek. Een academische opleidingsschool verbond het opleiden met 'het praktijkgericht onderzoek en het bevorderen van schoolontwikkeling en innovatie' (Ministerie van OC&W, 2012).

Door ontwikkelingen binnen SO&P, wijzigingen in het curriculum van KPZ en uitbreiding van het aantal professionals in het werkveld met onderzoeksvaardigheden en ambities, was het in 2022 tijd om het concept van de academische opleidingsscholen te updaten. De samenwerkingspartners en KPZ bogen zich over een nieuw profiel voor de academische opleidingsscholen. Als ambitie formuleerden zij: gezamenlijk een bijdrage leveren aan het opleiden van professionals, het beïnvloeden, verbeteren en vernieuwen van onderwijs en de beroepspraktijk en, in brede zin, een bijdrage leveren aan de maatschappij (VH, 2018). Met het nieuwe profiel groeiden de academische opleidingsscholen door naar onderzoeksscholen.

Op deze scholen wordt het onderzoekend vermogen van aanstaande en zittende leraren versterkt en wordt gewerkt aan een stevige onderzoekscultuur. Leraren, aanstaande leraren (studenten), schoolleiders en docent-onderzoekers van Hogeschool KPZ leren op deze scholen collectief in een professionele leergemeenschap (PLG) door bijvoorbeeld gezamenlijk vraagstukken te analyseren en om een evidence-informed aanpak in te zetten en te evalueren. Daarmee wordt gewerkt aan het verspreiden en borgen van (nieuwe) kennis en het ontwikkelen van vaardigheden om de praktijk en opleidingen te verbeteren. Er zijn inmiddels 21 onderzoeksscholen en er is ruimte om dat aantal nog uit te breiden.

Vier erkende partnerschappen Samen Opleiden & Professionaliseren

Vier waarborgen Samen Opleiden & Professionaliseren

KWALITEITSWAARBORGEN BIJ ALLE PARTNERSCHAPPEN

Sinds januari 2023 zijn er vier erkende partnerschappen SO&P, waarin maar liefst 24 besturen vertegenwoordigd zijn, samen met KPZ:

- [Partnerschap EPZ e.o.](#)
- [Partnerschap Samen](#)
- [Partnerschap Vista](#)
- [Partnerschap Salland-Apeldoorn](#)

Met deze herindeling van de partnerschappen zijn logische geografische regio's gevormd, die qua context en regionale vraagstukken bij elkaar passen. Elk partnerschap heeft een eigen 'kleur', maar in alle partnerschappen wordt gewerkt vanuit dezelfde basiskwaliteit. Die basiskwaliteit richt zich op vier waarborgen, die door de vier partnerschappen gezamenlijk uitgewerkt zijn in het document *Professioneel perspectief*.

'EEN MAN RAAKT HET MEEST VERMOEID DOOR STIL TE STAAN'.

Een passend Chinees gezegde. Want hebben we de afgelopen jaren stilgestaan? Nee. Er is hard gewerkt aan het toekomstbestendig maken van het Samen Opleiden en Professionaliseren. Onvermoeibaar en met veel energie. En juist ook die samenwerking, dat gáf energie; vaststellen dat de inspanningen zijn

beloond, dat er nu vier volwaardige, gelijkwaardige en bruisende partnerschappen zijn.

En zijn we dan nu klaar? Breekt er nu een periode van rust en stilstand aan? Ook daarop is het antwoord 'nee'. Want er blijven uitdagingen en er zijn ambities. Een paar voorbeelden:

- **Nieuw curriculum bacheloropleiding voltijd**
Nadat de deeltijdopleiding volledig is vernieuwd, is nu de voltijd toe aan een vernieuwing. En conform het Samen Opleiden gebeurt dat in co-creatie met het werkveld, zodat de wereld van de opleiding en de praktijk zich met elkaar vervlechten en ieders perspectief en verantwoordelijkheid daarin een plekje krijgt.
- **Uitbreiding vo-mbo-ad**
Vanuit het belang van interprofessioneel samenwerken, zouden ook mbo- en ad-studenten aan moeten kunnen sluiten bij SO&P en de leerteams. We gaan onderzoeken in hoeverre ook andere opleidingsinstellingen kunnen meedoen in het samenwerkingsverband. Dat vraagt onder meer afstemming op het beroepsbeeld, de visie op leren en opleiden en het kunnen onderschrijven van de invulling van SO&P zoals beschreven in 'Professioneel perspectief'.

- **Uitbreiding po-vo**
Binnen het partnerschap EPZ e.o. wordt de aansluiting van tweedegraads lerarenopleiding Windesheim voorbereid en zijn scholen voor voortgezet onderwijs al aangesloten. Studenten van beide lerarenopleidingen kunnen daarmee in beide contexten een deel van hun stage doen, met de wens om op termijn wellicht een bredere bevoegdheid te kunnen behalen voor zowel primair als secundair onderwijs. Dromen mag!
- **Ontwikkelingsgerichte peer reviews per partnerschap**
Om in ontwikkeling te blijven en om de kwaliteit van het SO&P in de partnerschappen te blijven borgen, ondergaat ieder partnerschap eens per zes jaar een ontwikkelingsgerichte peer review (OPR). Deze staan in het voorjaar van 2025 gepland. En gedurende die zes jaar voert een partnerschap zelf twee OPR's uit. Zo voert Partnerschap EPZ e.o. in april 2024 een OPR uit voor een partnerschap in Almere.
- **Onderwijsregio**
Vanuit de overheid wordt gestimuleerd om de personeelstekorten in het onderwijs regionaal aan te pakken. Hiervoor moeten leraren, schoolbesturen en onderwijsinstellingen de krachten te bundelen en komen tot een nieuwe vorm van intersectorale regionale samenwerking, onderwijsregio's genoemd. Voor de onderwijsregio worden vijf samenhangende functies onderscheiden: werven, matchen, opleiden, begeleiden en professionaliseren. De activiteiten en middelen van SO&P en RAP worden binnen de onderwijsregio geïntegreerd. Hoe de partnerschappen zich gaan verbinden aan en verhouden tot de onderwijsregio's, wordt komend jaar duidelijk.

Kortom, er is al veel bereikt in de professionalisering van opleiden en begeleiden van aankomende en startende leraren. En er wordt hard gewerkt aan het verwezenlijken van gezamenlijke ambities. Want uiteindelijk heeft het Samen Opleiden en Professionaliseren als doel kinderen tot ontwikkeling te laten komen in een leerrijke omgeving, daarbij geholpen door de professionals die wij samen daarvoor hebben opgeleid. Laten we met elkaar de kinderen gelukkiger maken, want: 'Het woord vooruitgang heeft geen enkele zin zolang er ongelukkige kinderen bestaan' (Albert Einstein).

OVER DE AUTEUR

Edith ten Berge is Programmamanager Samen Opleiden & Professionaliseren op Hogeschool KPZ.